

برآورد تقاضای نفتی بندر خلیج فارس

آنام اردشیری^۱، عباس بابازاده^۲

۱- کارشناس ارشد برنامه‌ریزی حمل و نقل، شرکت هندسه پارس تلفن: ۰۹۱۲۵۴۵۴۱۲۰

۲- استادیار دانشکده مهندسی عمران، دانشگاه تهران تلفن: ۰۲۱-۶۱۱۱۲۱۷۶، فاکس: ۰۲۱-۶۶۴۰۳۸۰۸

ababazadeh@ut.ac.ir

خلاصه

هدف این مقاله برآورد تقاضای (عملیات) نفتی در بندر نوپای خلیج فارس برای افقهای ۵، ۱۰ و ۱۵ ساله توسط سه رویکرد شناخته شده در تحلیل تقاضا است. رویکرد نخست اقتصاد کلان است، که این بندر را با به عنوان جزئی از یک سیستم ملی و فراملی می‌نگرد. رویکرد دوم مدل جاذبه است، که چگونگی توزیع کالا بین مراکز عمده تولید و جذب را بر اساس عوامل مؤثر در آن برآورد می‌کند. رویکرد سوم اقتصاد خرد است، که رشد فعالیت‌های بندر را وابسته به رشد بنگاه‌های اقتصادی فعال در آن می‌بیند. در پایان، با مقایسه نتایج حاصل، توانایی مدل جاذبه در این مقام ارزیابی می‌شود.

کلید واژه‌ها: برآورد تقاضای بندر، عملیات نفتی، بندر خلیج فارس، مدل جاذبه.

مقدمه

بندر خلیج فارس در منطقه ویژه اقتصادی شهید رجایی قرار دارد و همجوار شرقی بندر شهید رجایی است. این بندر که طراحی اولیه آن همزمان با بندر شهید رجایی انجام شده است، دارای ۹ پست اسکله و سه ترمینال مواد نفتی، مواد معدنی و کالای عمومی است. این بندر در آینده به مرکز سرمایه‌گذاری آزاد در منطقه تبدیل خواهد شد که عمده فعالیت آن در زمینه صادرات فرآورده‌های نفتی خواهد بود. برآورد تقاضای بار یک بندر شامل تمامی اجزای عملکردی تخلیه و بارگیری مواد نفتی و غیرنفتی، یعنی صادرات، واردات، کابوتاژ و ترانزیت است. هدف این مقاله برآورد تقاضای (عملیات) نفتی بندر خلیج فارس تا سال طرح ۱۴۰۰ است. با توجه به اهمیت بخش نفتی و نقش تعیین کننده آن در تدوین استراتژی آینده بندر، از روشهای متعددی در برآورد تقاضا استفاده خواهد شد، و تا حد ممکن جزئیات تقاضای برآورد شده از هر روش مورد کنکاش قرار میگیرد.

رویکرد اقتصاد کلان

در این رویکرد، از دو روش تعیین نرخ رشد و تعیین حد سهم در برآورد تقاضای نفتی بندر خلیج فارس استفاده می‌شود. با اتکا به عوامل رشد و توسعه که عموماً در سطوح کلان برآورد می‌شوند و یا از آمار سالهای گذشته قابل استنتاج می‌باشند، نرخ رشد معقول و احتمالی برای تبادل کالاهای نفتی در بندر خلیج فارس برای هر یک از افق‌های طرح تعیین می‌گردد. لازم به ذکر است که منحنی‌های رشدی که برای کمیت‌های اقتصادی-اجتماعی ترسیم می‌شود عموماً S شکل هستند که از سه روند مشخص تشکیل یافته‌اند: نرخ رشد در ابتدای دوره افزایشی است، سپس تقریباً ثابت می‌ماند و در انتهای دوره شروع به کاهش می‌کند. آنچه در این روند مهم است، تشخیص صحیح کمیت مورد نظر است که در چه سنی از دوره تحول خود قرار دارد. برآورد تقاضای آینده با استفاده از رابطه کلی زیر حاصل می‌شود:

$$T = T_0(1+r)^n$$

که در آن T تقاضای سال T_0, n تقاضای سال مبنا و r نرخ رشد سالانه است.

نرخ رشد عملیات نفتی در بندر خلیج فارس تابع نرخ رشد عوامل گوناگونی است که مهم‌ترین آنها به شرح زیر هستند:

- نرخ رشد سالانه تخلیه مواد نفتی بنادر کشور (میانگین ده ساله از ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵) [۱]: ۱۰/۵٪
- نرخ رشد سالانه بارگیری مواد نفتی بنادر کشور (میانگین ده ساله از ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵) [۱]: ۱۰/۶٪
- نرخ رشد سالانه تخلیه و بارگیری مواد نفتی بنادر کشور (میانگین ده ساله از ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵) [۱]: ۵/۹٪